

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCXLIV. Redempta meretrix à divite pauperis filio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

piratas, in quos incidere miserrimum est: quæsiui, omnes scopulos scrutatus sum, omnia littora excussi. Accedit aliquid ponderis huic merito meo: Pauper hoc feci: rem diviti gravem, mihi necessariam. Et quare negata est? ut collocaretur ei, qui non redemerat, qui contempserat, qui piratis reliquerat? Tantumne pecunia valet? tantum ille fulgor divitiarum contra veritatem potest? nunc ille melior. Non tamen ego feci. Quasi circumscriptio in hoc sit solo, quod non acta per testem: est in illo, quod promisisti; est in illo, quod me, donec ille raperet, distulisti. Non est hoc genus causæ, in quo omnia crimina transferre possis. Initium à te est: promisisti. Si non erat in tua potestate, statim circumscripsisti. Scilicet ego stultus, qui virginem reduxi, qui tantam curam egi verecundiæ, ut optare possem. Non in totum jactabo vobis, iudices, continentiam meam. Sine dubio proferre volui ad patrem integrum munus, nec corrumpere, quod præstarem. Aliquid tamen fecerunt & mores puellæ: severam videbam & asperam: ne me quidem tulisset.

CCCXLIIII.

Redempta meretrix à divite pauperis filio.

¹ INSCRIPTI MALEFICII SIT ACTIO. Pauperis & divitis filii eandem meretricem amabant: leno conditionem posuit, ei traditurum se esse meretricem, qui pretium prior attulisset. Pauperis filium in solitudine dives sistentem stricto gladio invenit. Interrogavit causam, ille dixit se mori velle ob amorem meretricis. Pretium ei donavit: redemit adolescens meretricem. Agit pauper cum divite inscripti maleficii.

S E R M O.

De parte legis inter utrumque litigatorem confessam est.

D E C L A M A T I O.

Inscriptum esse id, quod objicio, non negatur. Quæ lege comprehendi potuit hoc nocendi genus, quod rem gravif-

¹ Proferre voluit.] Lege, perferre. Idem. | rum genera, finguntur in scholis & scripti maleficii, in quibus aut hoc queritur, an scriptum sit: aut hoc, an maleficium

² Inscripti maleficii sit actio.] Quintil. lib. 7. cap. 5. Præter hæc controversia-

gravissimam fecit specie liberalitatis? Omnia igitur ista, quæ-

ficiū sit: raro utrumque. Sive scriptum sive inscriptum legamus (sed hoc malim) non satis liquet, quid sit id quod dubitatur, an inscriptum, an maleficiū sit, an utrumque. Imprimis illud observavimus inscriptum nunc simpliciter & separatim à maleficio dici. *Inscriptum* (inquit) esse id quod obijcio non negatur, & postea, *eo pertinet, ut appareat inscriptum esse quod obijcio*, & in Institutionibus eo loco quem attulimus, aut hoc queritur, an scriptum sit. Nunc copulative, & adjectum quasi substantivo, *inscriptum* aut *scriptum maleficiū* appellari: *inscripti maleficii sit actio*. hic & apud Senecam lib. 5. declam. 1. & supra, prima declam. *Igitur & scriptum maleficiū est adversus eum cum quo agitur: & maleficiū non solum confissum, &c.* Necessè est igitur uno casu maleficiū generalius accipi, quod tamen scriptum, aut inscriptum non sit. & rursus alio: *Inscriptum*, quoddam maleficiū esse, hoc est damnum, quod tamen maleficiū non sit: nempe nec sceleratum, nec impium, nefandum, aut denique vindicandum legibus, sed damnum absque injuria, fraude, & inimico animo. At hoc cuiusmodi sit controversiæ genus, scripti, vel inscripti maleficii, nusquam memini hac formula lege agi solitum, ut id omne revera existimem commentum fuisse Declamatorum, ducta nihilominus à iudiciis forensibus aliqua similitudine, ut de abdicatione & exheredatione, dementia & tutelæ controversiis antea diximus. Nam præter hæc finguntur (Quintilianus inquit) in scholis & scripti maleficii. Nec mihi propterea objice, in scholis omnia fingi. Id enim verum quidem sit de ipsis controversiarum thematibus, summis & argumentis. Sed ipsa actio, si legitima est, ut tutelæ, mandati pro socio, injuriæ, læsæ majestatis, non ipsa fingitur: at fictum ad eam genus facti accommodatur. Verum in scholis quædam sunt actiones, quarum ipsæ formulæ nusquam à Prætoribus, aut lege ulla

propositæ sunt, ut abdicationis, dementia, mortis voluntaria, ingrati, inscripti maleficii, in quibus omnia fingi, & ficta non facta recte affirmari possit, quanquam ex Græcorum aut aliarum gentium moribus, bonam partem earum liceat assumere. Igitur videamus quid sit inscriptum maleficiū. Sane sic accipi potest pro eo maleficio quod scriptum non est, *ἀγροφωρ*, non legitimum, nulla lege comprehensum, ut Quintilianus ait lib. 3. cap. 8. alia esse scripta, alia inscripta: & Varro de re Rustica, *Inscriptum* pecus profectum ad Publicanos. ut sit in scholis inscriptum (si quidem constet maleficiū esse) quod in foro crimen Stellionatus, cum titulus criminis deficit, nullumque aliud crimen occurrat, cui legitimo crimini pœna sit legitima, ut Ulpianus scripsit lib. 8. de officio Proconsulis. Quemadmodum in proposita facti specie, numeratio pecuniæ à divite pauperis filio facta, ut redimeret perituro meretricem, in nullam legem cadit, ut huic, vel illi obligatus dici possit. Et item apud Senecam, præcidisse laqueum suspendenti se, certum est maleficiū non esse: aut si sit, certe non legitimum, non definitum ulla ad hanc rem lege lata ac proposita. Huic interpretationi astipulantur illa verba, *An eum qui rem deformem aut inutilem effecerit, non esse maleficii lege comprehensum?* quanquam illic jam queritur non an inscriptum, sed an maleficiū sit. Fieri igitur potest ut queratur, an inscriptum id sit quod obijcitur (forte ut ejus pœna relinquatur arbitrio iudicantis si maleficiū appareat esse) & quod arguitur an idem maleficiū sit: ut hic (nam inscriptum esse non negatur) aut contra: raro vero utrumque. Nam si reus negat inscriptum esse, fateretur scriptum esse maleficiū: atqui fateri scriptum esse, & negare tamen maleficiū esse, vix, ac ne vix quidem, accidere potest. plane sic, nec scriptum esse nec maleficiū esse: ut prima de-

quæcunque ex adverso dicuntur, ¹ Donavi enim pecuniam, & servavi: &, quo jure prohibetur, eo pertinent, ut appareat inscriptum esse, quod objicio. Hac parte finita & constituta transeamus ad eam, quæ reliqua est, ² & ostendam esse maleficium. Nihil dum de animo divitis loquor, nondum prodo causas, propter quas fecit. Solum fuisse filium meum credite amatorem meretricis: huic redemptam esse meretricem: dico hoc esse maleficium, & quidem omnium maleficiorum gravissimum. Levia sunt illa, quæ patrimonium populantur: levia etiam, quæ adversus corpus excogitantur. Hoc non est legis viribus vindicandum, quod sævit adversus animum. Utrum igitur dicis non esse deforme, non esse inutile meretricem domi habere? an eum, qui rem deformem atque inutilem effecerit non esse maleficium lege comprehensum? Cuicumque

morta-

clamarione, in qua negabat dives scriptum esse maleficium, quia filiam pauperis non stupraverat, nec ei videbatur maleficium esse, decem milia parasito dedisse. At si scriptum maleficium est (ut interpretamur) quod legitimum est, quod nominarim legibus publicorum aut privatorum judiciorum continetur, quare actio *Scripti maleficii* unde & simpliciter appellatur, non ex ejus criminis titulo & nomine quod scriptum est? puta adulterii, parricidii, de vi, &c. hæc ratio facit, ut existimem illo loco Quintiliani, *singuntur in scholis & scripti maleficii, in quibus hoc queritur an scriptum sit*, corrigendum esse ex hac declamatione & illa Senecæ, *in scripti & inscriptum*, ut prima quoque declamatione supra sic legerem, *Igitur & inscriptum & maleficium est, adversus eum cum quo agitur*. nam quod raro queri utrunque ait, an inscriptum & an maleficium sit, illic quærebatur utrunque. Quare ita concludit, *Igitur & inscriptum & maleficium est: & maleficium non solum confessum, &c.* Quid si quoque inscriptum maleficium sic interpretemur? Inscribere nonnunquam est at-

tribuere, & quicquid factum est in alium, aut aliam rem transferre & derivare. Sit igitur inscriptum id, quod licet trahi possit in quoddam quasi maleficium: tamen ex officio, obsequio, pietate, liberalitate, actuque nec deforme, nec inutili profectum est. hoc est, quod ut maxime sit maleficium (sed de hoc queri solet) tamen ei iusta causa, aqua & speciosa prærenditur, & (ut Græci dicunt) *μετ' ἰσθμῶν δι-ημισιωῶν ἢ ἀδικία ἀδικῶσι*. Veluti in hoc loco, si per se maleficium est dare pecuniam adolescenti, ut meretricem redimat, non videtur hic esse, quia ceteroquin perituro data est. Idem de aliis exemplis prædictis dici possit. Et in hanc conjecturam nos adducunt hæc verba, *quod rem gravissimam fecit specie liberalitatis*: & quod passim uterque & dives & pauper attendi volunt quo animo, qua causa id factum sit: dives à se bono: pauper, malo à divite animo. *Ærodius.*

¹ Donavi enim pecuniam.] Puto: donavi meam pecuniam. Gronovius.

² Et ostendam esse maleficium.] Utique, & ostendamus. Idem.

mortalium grave erat, domi habere meretricem. Hoc certe nomen suo loco tantum fortasse deforme est: translatum in domum, etiam periculosum. Dicam nunc ergo hic interceptam spem nepotum, inquinatam filii mei famem, futurorum quoque annorum spem esse sublatam. Hoc igitur, qui fecit, non potest non admisisse maleficium. Sed periturus, inquit, erat, nisi id fecissem. Scio, quæ partes fuerint severioris patris: diceret ille, Mallem: levior ad me dolor pervenisset ex morte. Infelices quidem, qui liberos suos ad rogam deflent: summum orbitatis est malum, desiderare. Hoc vero intolerabile est, lugere viventem: quotiens occurrit, flere: plenas quasdam ducere exequias dignitatis. Ego sane hanc tibi remissem partem, qua colligis moriturum fuisse. Utrum amore periisset, non diu disputabo. Vivunt qui amaverunt. Itane? quid minus rationis habet, quam ut is mori velit, qui habet, propter quod vivat? ¹ Stricto tamen gladio in secreto deprehendi. Jam mihi narras moras: ipsum illud secretum quærere, & putare interesse, ubi pereat, non est ardentis in mortem impetus. Non fiunt ista, nisi subito: nec quisquam (præsertim nulla gravi præcedente causa) spiritum ratione deposuit. Et stricto tamen gladio, & in secreto, quid facientem vidisti? aptantem jam jugulo mucronem? jam incumbentem? jam pene admotam usque ad sanguinem manum? nihil horum. Flentem, inquit, mirabar. Minus fuisse periculum crederem, si fleret, antequam stringere gladium cœpisset. Non est igitur, quod dicas te fecisse causa mea, quod ego non fecissem. Etiam hoc iudici satis erat, nisi & inscriptum & maleficium est. Quacunque à te mente factum est, ego læsus sum. etiam si non vindicta dolori meo deberetur, ² debeat tamen solatium. Videamus tamen & quare fiat ista res. Eandem meretricem amave-

¹ Stricto tamen gladio in secreto deprehendi.] Quæ duo instrumenta sunt (Annus inquit Seneca) alterum apium mo-

rituro, alterum misero. *Erod.*

² Debeat tamen solatium.] *Lege, debeat.* Gronovius.

amaverunt duo juvenes filii nostri. Quærebatur, utrius esset. Volo te consulere, an cum scieris, pecuniam filio tuo dederis? volo scire, an cum vidisses filium meum (ut putas) mori volentem, tale aliquid de tuo timueris? Filius meus propter amorem dicit se mori velle: amat & tuus: hic deprehendam patrem. Tu si periculum mortis putasses, tum vero ad filium tuum cucurrisses. Quæ fuit ergo ratio? non tu filium meum servasti, sed tuum emendasti. Una erat ratio, credo, illius ab eo quo flagrabat impetu si amor transferretur: si potestas illius deformitatis adimeretur. Vivit itaque filius tuus, & honeste vivit, etiam sine fabula vivit. At tu mihi nurum meretricem dedisti, tu domum meam lupanar fecisti: & ne parum sit has injurias intulisse, etiamnum vis affirmare iudicibus filium meum, nisi redempta meretrice, non fuisse victurum.

CCCXLV.

Pauper ad tyrannicidium mercede conductus.

TYRANNICIDA OPTET QUOD VOLET. Dives adolescenti pauperi dedit pecuniam, ut tyrannum occideret: & occidit: de præmio ambigunt.

S E R M O.

Duo efficienda sunt diviti, ut sit tyrannicida, ut dignior sit præmio. Ut tyrannicida sit, non potest aliter efficere, quam si ^{et} ^{suaviter} ^{ἡρωικῶς} dignum se præmio probaverit, & pro eo sit, ac si occiderit.

DECLAMATIO.

QUod primum dici oportet pro eo, qui præmium petit, Occidit tyrannum. num dubitari potest? num de hoc controversiam ullam saltem ad versarius movet? Viderimus ergo, quæ sit comparatio utriusque meritorum: interim ² etiam si majora sunt divitis, alia sunt. Sit ille optimus civis, sit egregie de republica meritus, hic tyrannicida

1 Illius ab eo quo flagrabat impetu.]
 Forte: Una erat ratio, credo, illius sanandi, quo flagrabat, impetus. Idem.]
 2 Etiam si majora sunt divitis, alia sunt.] Scribe, aliena sunt. Ad hanc legem non pertinent. Idem.